

<https://printo.it/pediatric-rheumatology/LT/intro>

Jaunatvinė Spondiloartropatija / Artritas su Entezitu (SPA-ASE)

Versija 2016

1. KAS YRA JAUNATVINĖ SPONDILOARTROPATIJA / ARTRITAS SU ENTEZITU (SPA-ASE)

1.1. Kokia tai liga?

Jaunatvinė SpA-ASE įeina į lėtinių uždegiminių sąnarių (artritų) ligų grupę. Šios ligos metu pažeidžiamos raiščių ir sausgyslių tvirtinimosi prie kaulo vietos (entezės). Dažniausiai liga išplinta apatinėse galūnėse, dubens bei stuburo sąnariuose (sakroileitas – sėdmenų skausmas, spondilitas – nugaros skausmas). Jaunatvinė SpA-ASE liga dažnesnė tarp žmonių, kurie turi teigiamą HLA-B27 genetinį faktorių, nustatomą ištyrus kraują. HLA-B27 – tai baltymas, esantis imuninių ląstelių paviršiuje. Tik nedidelei daliai HLA-B27 turinčių žmonių išsivysto artritas. Tačiau HLA-B27 buvimas nepaaiškina ligos išsivystymo priežasties. Tiksliai šio baltymo įtaka ligos kilmei neaiški. Nustatyti keli atvejai, kai artrito atsiradimas sutapo su prieš tai persirgta gastrointestininio ar urogenitalinio trakto infekcija (vadinamasis reaktyvusis artritas). Jaunatvinė SpA-ASE liga glaudžiai susijusi su suaugusiųjų amžiuje prasidedančiu spondiloartritu. Daugumos mokslininkų nuomone, šių ligų pasireiškimo požymiai ir kilmė panašūs. Daugelis vaikų ir paauglių, sergančių jaunatvine SpA, taip pat turės ir ASE arba psoriazinį artritą. Svarbu tai, kad ligos pavadinimai „jaunatvinė spondiloartropatija“, „artritas su entezitu“ ir kai kuriais atvejais „psoriazinis artritas“ gali reikšti tą pačią ligą, vertinant klinikiniu ar terapiniu požiūriu.

1.2. Kokia liga vadinama jaunatvine SpA-ASE?

Kaip minėta, jaunatvinė spondiloartropatija apima ligų grupę, kurių klinikiniai požymiai gali sutapti: tai ašinė arba periferinė spondiloartropatija, nediferencijuota spondiloartropatija, psoriazinis artritas, reaktyvusis artritas, artritas, asocijuotas su Krono liga ir opinio kolitu. Artritas su entezitu ir psoriazinis artritas yra dvi skirtingos ligos, išskirtos JIA klasifikacijoje, susijusios su jaunatvine SpA.

1.3. Kaip dažnai susergama šia liga?

Jaunatvinė SpA-ASE – tai vienas iš dažniausių lėtinių vaikų artritų. Juo dažniau suserga berniukai. Priklausomai nuo pasaulio šalies, šios ligos atvejai gali siekti iki 30 procentų visų vaikų lėtinių artritų. Dažniausiai pirmieji ligos simptomai atsiranda šeštaisiais gyvenimo metais. Kadangi didelė dalis pacientų (iki 85 procentų), sergančių jaunatvine SpA-ASE, yra HLA-B27 nešiotojai, suaugusiųjų spondiloartrito ir jaunatvinės SpA-ASE dažnis bendroje populiacijoje ir net šeimose priklauso nuo šio žymens dažnio normalioje populiacijoje.

1.4. Kokios šios ligos priežastys?

Jaunatvinės SpA-ASE priežastis neaiški. Tačiau tam tikrą daugelio pacientų genetinį polinkį lemia HLA-B27 arba kiti genai. Manoma, kad HLA-B27 molekulė, susijusi su liga (nors 99 procentai turinčių HLA-B27 asmenų šia liga neserga), organizme nėra tinkamai susintetinama ir, sąveikaudama su ląstelėmis ir jų produktais (daugiausia uždegimą skatinančiomis medžiagomis), sukelia ligą. Nepaisant to, labai svarbu pabrėžti, kad HLA-B27 yra ne ligos priežastis, o polinkio susirgti veiksnys.

1.5. Ar ši liga paveldima?

HLA-B27 ir kitus genus nešiojantys asmenys turi polinkį sirgti jaunatvine SpA-ASE. Be to, iki 20 procentų pacientų su tokiomis diagnozėmis turi pirmos arba antros kartos giminaičių, sergančių šia liga. Taigi šeimoje gali išryškėti polinkis sirgti jaunatvine SpA-ASE, tačiau negalima teigti, kad jaunatvinė SpA-ASE yra paveldima. Liga paveikia tik 1 procentą žmonių, turinčių HLA-B27. Kitaip tariant, 99 procentai žmonių, kuriems nustatyta HLA-B27 molekulė, niekada nesusirgs SpA-ASE. Be to, įvairių

etninių grupių genetinis polinkis sirgti šia liga skiriasi.

1.6. Ar galima šios ligos išvengti?

Kadangi šios ligos atsiradimo priežastis vis dar neaiški, užkirsti jai kelią neįmanoma. Jeigu artimieji ar broliai ir seserys neturi jaunatvinei SpA-ASE būdingų simptomų, tirti dėl HLA-B27 netikslinga.

1.7. Ar ši liga užkrečiama?

Jaunatvinė SpA-ASE nėra užkrečiama liga, net jeigu prasideda persirgus infekcine liga. Be to, ne visi žmonės, užsikrėtę ta pačia bakterija, tuo pačiu metu suserga jaunatvine SpA-ASE.

1.8. Kokie pagrindiniai ligos simptomai?

Jaunatvinės SpA-ASE simptomai įprasti.

Artritas

Dažniausi simptomai yra sąnarių skausmas ir tinimas, taip pat riboti sąnarių judesiai.

Nemažai daliai vaikų nustatomas apatinių galūnių oligoartritas (pažeisti 4 ir mažiau sąnarių) arba kita ligos forma – poliartritas (pažeisti 5 ir daugiau sąnarių). Dažniausiai pažeidžiami kelio, alkūnės, čiurnos ir klubo sąnariai, rečiau – mažieji pėdos sąnariai.

Kai kuriems vaikams išsivysto viršutinių galūnių sąnarių artritas, ypač peties.

Entezitas

Entezitas, entezės (vietos, kur raištis tvirtinasi prie kaulo) uždegimas, yra antras pagal dažnumą simptomas vaikams, sergantiems SpA-ASE. Dažniausiai pažeidžiamos vietos – kulnas, čiurna ir vieta aplink girnelę. Dažniausi simptomai – kulno skausmas, čiurnos tinimas ir skausmas, kelio girnelės skausmas. Dėl lėtinio entezės uždegimo gali sukaulėti raiščiai arba toje vietoje atsirasti kaulinių išaugų, o tai dažniausiai sukelia kulno skausmą.

Sakroileitas

Sakroileitas – sakroileinių sąnarių, esančių dubens užpakalinėje dalyje,

uždegimas. Vaikystėje juo susergama retai, jis dažniausiai išsivysto per 5–10 metų nuo artrito pradžios.

Dažniausias simptomas yra nepastovus sėdmenų skausmas.

Nugaros skausmas; spondilitas

Stuburo pažeidimas, labai retai pasitaikantis ligos pradžioje, kai kuriems vaikams gali atsirasti vėlesnėse ligos stadijose. Dažniausi simptomai – naktį pasireiškiantis nugaros skausmas, rytinis sąnarių sustingimas ir sumažėjęs stuburo judrumas. Nugaros skausmą dažnai lydi kaklo skausmai ir retais atvejais – krūtinės skausmas. Dėl ligos atsiradusios kaulinės išaugos per ilgą laiką sujungia tarpslankstelinius sąnarius ir apriboja stuburo judrumą. Tačiau vaikų stuburui liga pakenkia retai.

Akių pažeidimas

Ūminiu priekiniu uveitu vadinamas akies rainelės uždegimas. Nors tai nėra dažna komplikacija, vystantis ligai ji pasitaiko maždaug trečdaliui pacientų. Ūminis priekinis uveitas pasireiškia keletą savaičių besitęsiančiu akies skausmu, paraudimu ir besiliejančiu vaizdu.

Dažniausiai vienu metu pažeidžiama viena akis, tačiau pažeidimas gali pasikartoti. Būtina skubi oftalmologo (akių gydytojo) apžiūra. Šis uveitas skiriasi nuo uveito, diagnozuojamo mergaitėms, sergančioms oligoartritu ir turinčioms teigiamus antinuklearinius antikūnus.

Odos pažeidimas

Nedidelė dalis vaikų, sergančių jaunatvine SpA-ASE, serga arba gali susirgti psoriaze. Tokiems pacientams pagal JIA klasifikaciją ASE diagnozė keičiama į psoriazinį artritą. Psoriazė yra lėtinė liga, pasireiškianti pleiskanojančiais odos plotais, dažniausiai ant alkūnių bei kelių. Odos pažeidimas gali atsirasti keletą metų prieš išsivystant artritui. Kiti pacientai jau kelerius metus gali sirgti artritui, ir tik tada pastebimas pirmasis psoriazinis išbėrimas.

Žarnyno pažeidimas

Kai kuriems vaikams, sergantiems uždegiminėmis žarnų ligomis, tokiomis kaip Krono liga ar opinis kolitas, gali išsivystyti spondiloartropatija. Uždegiminė žarnyno liga nėra vienas iš ASE komponentų. Kai kuriems vaikams žarnų uždegimas yra besimtomis (be žarnyno sukeltų simptomų), o sąnarių pažeidimo simptomai daug sunkesni ir reikalaujantys specifinio gydymo.

1.9. Ar visi vaikai serga vienodai?

Ligos pasireiškimo spektras labai platus. Kaip kurie vaikai serga lengva ir trumpai trunkančia ligos forma, kiti serga sunkiai ir ilgai, be to, yra rizika likti neįgaliais. Be to, pasitaiko, kad vaikui pažeidžiamas tik vienas sąnarys, simptomai, trukę keletą savaičių, praeina ir daugiau nepasireiškia visą gyvenimą. Kitiems liga nuolat išplinta į keletą sąnarių, entezių, išsivysto sakroileitas ir spondilitas.

1.10. Ar vaikų liga skiriasi nuo suaugusiųjų ligos?

Pirmieji jaunatvinės SpA-ASE simptomai skiriasi nuo suaugusiųjų SpA, tačiau daugelis tyrimų parodo, kad šios ligos priklauso tai pačiai ligų grupei. Periferinių (galūnių) sąnarių pažeidimas, žymintis ligos pradžią, yra dažnesnis vaikų amžiuje. Priešingai, suaugusiesiems liga dažniau prasideda ašiniu (stuburo ar sakroileinių sąnarių) pažeidimu. Sunkesnė ligos eiga būdingesnė vaikams nei suaugusiesiems.